

положеннях, не мають істотних відмінностей і рухаються в одному напрямку. Викладання дисциплін у вищій школі, зокрема й слов'янських мов, за сучасними стандартами, з використанням інформаційно-комунікативних технологій покликане сприяти особистій мотивації, успіху та задоволенню у процесі навчання як студентів, так і викладачів.

### Література

1. Bonk C., Graham C. The hardbook of blended learning environments Global perspectives, local designs. San Francisco Jossey-Bass/Pfeiffer., 2006. — P. 5.
2. Frisen N. [http://learningspaces.org/papers/Defining\\_Blended\\_Learning\\_NF.pdf](http://learningspaces.org/papers/Defining_Blended_Learning_NF.pdf)
3. Български език като чужд за медицинска комуникация: <http://imed-komm.mu-varna.bg>
4. Научноизследователски проект «Образователни практики за оптимизиране на педагогическата комуникация» (№РД-08-320/13.03.2015 г.), Факултет по хуманитарни науки. — Шумен, Университетско издателство «Епископ Константин Преславски», 2016.
5. Милена Палий, Наталия Мисник. Стиль общения преподавателя как фактор оптимизации педагогического процесса / Сб. ст.: «Образователни практики за оптимизиране на педагогическата комуникация». — Шумен, университетско издателство «Епископ Константин Преславски», 2016. — С. 56–63.

Прокопчук Л.В.

викладач

кафедри німецької мови

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

### ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

*Анотація.* Стаття торкається проблеми застосування методу проектів як особливо ефективної форми навчання на заняттях з німецької мови для розвитку міжкультурної компетенції.

*Ключові слова:* міжкультурна компетенція, діяльнісно орієнтоване заняття, метод проектів, країнознавча компетенція, професійно спрямованого вивчення іноземної мови.

*Abstract.* The article concerns the problem of applying of project method as especially effective learning strategies in German lessons for the development of intercultural competence.

*Key words:* intercultural competence, interactive learning, project method, knowledge of the country, professionally oriented foreign language lesson.

Через все зростаючу глобалізацію світу міжкультурна компетенція стала відноситись до ключових понять, яке неможливо ігнорувати і яке відображено в освітніх стандартах сьогодення. Мова іде про вміння обходитись зо всім чужим та не схожим на рідне, про володіння іноземною мовою; але і також про обізнаність щодо культурних особливостей іноземної мови, яку вивчаєш.

Мета дидактики з формування міжкультурних знань — звернути увагу молоді або тим, хто вивчає іноземні мови, на чужу і власну культури, тому що сприйняття чужого врешті решт впливає на свідомість індивіда.

Іншомовна компетенція передбачає, що той, хто оволодіває іноземною мовою, може вживати мовні знання доречно з метою порозуміння та здобувати інформацію адекватно своєму фаху. У цілому для професійно спрямованого вивчення іноземної мови міжкультурні знання значать набагато більше ніж вивчення фахової лексики або загальномовних тем, граматики та отримання країнознавчих знань з географії та історії країни. Комуникативність та здібність орієнтуватись в культурі, мову якої вивчаєш, досягаються завдяки знанням іншого роду. До знання чужої культури відносяться такі аспекти, як: заведений порядок та буденні ритуали; форми обходження (ввічливість, дотримання етикету, пунктуальність); теми-табу в культурі; теми для «small talk»; невербальна комунікація; звичаї та традиції; уяви, цінності та норми; віросповідання; поведінкові зразки чоловіка та жінки; прислів'я, фразеологізми, образна мова та особливо в сфері професійного спілкування; знання про позиціонування майбутнього фаху, чи професії в суспільстві країни, мову якої вивчаєш; знання про типові ситуації та розподіл ролей в рамках усної або писемної комунікації [1]. Навіть набувши такого роду знання не варто обмежуватись лише когнітивними знаннями. Тільки лише при занурені в автентичні ситуації (будь то реальна або віртуальна комунікація) зустрічаються культурно обумовлена само ідентичність того, хто вивчає мову, та чужа культурна реальність. Порівняння цих двох утворень уможлиблює зміну перспективи бачення та має сприяти взаємоповазі та порозумінню. Лише в процесі зіткнення та взаємодії представників різних культур набуваються необхідні міжкультурні знання.

У рамках предмету «іноземна мова» формування міжкультурної компетенції має завдання, підготувати студентів до зустрічі з носіями певної іноземної мови, як за межами та і в межах країни.

У рамках професійно спрямованого вивчення іноземної мови, яке має на меті демонструвати дієздатність студента в іншомовному середовищі, Христ [4] виділяє міжкультурну компетенцію як соціальну та характеризує її як:

- толерантне відношення до мовних помилок при спілкування рідною мовою з іноземними партнерами;
- готовність до ситуації спілкування іноземною мовою;
- чутливість до специфічних культурних понять та способу висловлення;
- акцептування мови жестів при взаємодії зі співрозмовником;
- урахування специфічних культурних форм комунікації;
- намагання вживати стандартизовану мову під час комунікації.

Які методи та стратегії навчання особливо сприяють розвитку міжкультурної компетенції та набуттю міжкультурних знань? Як ми можемо на заняттях з іноземної мови створити умови, що уможлиблюють культурний обмін, занурюють в культурне середовище?

Проектна форма роботи або метод проектів німецькі дослідники Ек, Легенхаузен, Вольф виділяють як найбільш адекватними для роботи з інтернетом,

зазначивши, що засоби комунікації сприяють в першу чергу міжнародним контактам, допомагають розвитку креативного письма; слугують для дослідження власного та чужого культурного середовища; допомагають розкривати фахову, над фахову, тематично вузько сформульовану проблематику; завдяки присутності в проектах елементів гри та духу змагання вони сприяють креативності тих, хто вивчає іноземну мову [4]. Також про створення аутентичної комунікації завдяки інтернет-проектам говорив Ф. Бубенхаймер в своєму нарисі «E-Mail-Projekte im DaF-Unterricht». Живе листування з іноземним партнером, на його думку, замінює нудне створення уявного листа з подальшою роботою над помилками, сприяє підвищенню мотивації з боку тих, хто вивчає іноземну мову [4]. Також він відзначає з огляду на розвиток країнознавчих знань та міжкультурної компетенції, що відбувається обмін специфічним країнознавчим та культурним досвідом з тими, хто володіє таким досвідом особисто, як громадянин відповідної країни, як носій відповідної мови з приналежністю до того чи іншого культурного простору и може поділитися таким досвідом з перших рук [4]. Такий досвід, на його думку, не замінить жодний підручник. Наприклад, для країнознавчих проектів Ф. Бубенхаймер розглядає два варіанти: 1) Проекти призначені для студентів просунутого рівня володіння мовою, коли ведеться спочатку пошук та збір інформації, та потім повідомляється партнерам. 2) Студенти отримують доступ до країнознавчого матеріалу з позиції місцевого, представника того, чи іншого культурного простору. Таке занурення найбільш цікаве и найбільш ефективне, якщо ідеться про окремий аспект країнознавства або культури, який учасники проекту безпосередньо опрацьовують за умовою завдання. Таки проекти слугують для створення повноти аутентичної картини іншого культурного простору, пережитого спочатку з відеофільмів та отриманого від інформації з підручників, а потім в найкращому випадку доповненого за допомогою студента-однолітка з іншої країни.

Заняття, що спрямоване на активну діяльність, особливо підходить для досягнення цілей уроку спрямованого на формування міжкультурної компетенції. Діяльнісно орієнтований навчальний процес є цілісним та побудований на активності тих, хто навчається; тут очікується прогнозований кінцевий результат і має місце збалансована розумова праця. Будь-яка діяльність має мотив, мету та план, та веде до результату, який настає по досягненню визначеної мети. Основою діяльності є система конкретних дій та операцій, спрямованих власне на досягнення мети.

Однією з важливих методик діяльнісно спрямованого навчання є метод проектів, який має на меті об'єднувати зусилля та відповідальність викладача та учня, створюючи в кінцевому результаті продукт, який співвідноситься з реальними потребами тих, хто навчається. Проекти під час навчального процесу відрізняються тим, що [6]:

- мають мету, яка уможливує використання мови в комунікативній ситуації, що дозволяє кожному учаснику проекту відкривати нове, невідоме і набувати знань;

- спільне планування та виконання з залученням викладача і студента. Хоча студенти роблять намагання обійтися старими знаннями при виконанні проекту, використовуючи наявні знання з іноземної мови, викладач має виступити у ролі мовної та ділової підтримки, запропонувати мовні засоби, що можуть бути використані під час подолання задач проекту;

- розширюють рамки академічного заняття, коли на власному досвіді в конкретній ситуації пізнається єдність мови та культури;

- активізують самостійну роботу з пошуку інформації та організаційну роботу тих, хто вивчає мову, завдяки використанню усіх існуючих і допоміжних засобів (як словників, підручників з граматики так і інтернет-ресурсів, камери, мікрофону тощо);

- має результат, який можна продемонструвати перед аудиторією та за межами навчального приміщення, та може мати продовження. Робота над мовою здійснюється тут у формі переопрацювання та покращення кінцевого продукту проекту.

Проект поділяють на наступні стадії з точки зору навчальної практики: 1) етап вибору орієнтирів, розгляд тем, усвідомлення актуальності; 2) етап планування, створення робочих груп, визначення напрямку пошукової діяльності та утвердження відповідної форми презентації; 3) етап пошукової роботи; 4) етап опрацювання; 5) презентація; 6) етап оцінювання.

Також проекти сьогодні поділяють за категоріями [6]:

1) за тривалістю та застосовуваністю в процесі навчання (міні-проекти на уроках, дослідження навколо, великі проекти);

2) за місцем проведення проекту (в аудиторії, поза аудиторією, віртуально в Інтернеті);

3) за кількістю учасників (індивідуальні проекти, у малих групах, уся група, широкомасштабні для багатьох груп);

4) за ступенем структуризації та керування з боку викладача та студентів (проекти самостійно обрані та організовані студентами; проекти з ініціативи викладача для виконання предписаних завдань з програми; проекти, які здійснюються з обох боків);

5) за відношенням до актуальності (торкання життєво важливих тем; теми, що менш за все відносяться до кола інтересів учасників проекту);

6) за видом завдання (проект-пошук; проект-інтерв'ю; проект з текстами; інтернет-проект);

7) за типом презентації (у формі вистави; виготовлення постерів, стінгазет; створення радіопередачі).

Задачі викладача сьогодні є співвіднести навчальну мету з методичних арсеналом, врахувати особливості мовної підготовки студентів, зробивши правильний вибір.

Один з прикладів навчального проекту для студентів економічних спеціальностей, які вивчають німецьку мову — заснування міні-підприємства. Для роботи над цим проектом потрібно заснувати віртуальне міні-підприємство [3]. У процесі вибору назви, логотипу та при здійсненні справжньої

ділової кореспонденції, листуванні можна випробувати на власному досвіді вникнути у підприємницьку культуру власної країни та країни-іноземного партнера.

Дуже цікавою видається ідея проекту на час практики. Сьогодні в кожній групі є студенти, які підробляють влітку в Німеччині. Пропонується під час практики за кордоном вести культурний щоденник, нотувати за 3 показниками [3].

- 1) яку поведінку я спостерігаю?
- 2) як я цю поведінку інтерпретую?
- 3) як я емоційно реагую на цю поведінку?

З власного досвіду знаю, що студенти самі розповідають на першому занятті про свої враження від перебування влітку в Німеччині. І власно кажучи вони такі спостереження проводять мимоволі. Було б дуже ефективно упорядковувати такі враження за допомогою задач проекту. Спостереження можуть стосуватись таких поведінкових ситуацій:

- як відбувається спілкування без слів, які жести, яка міміка спадає в очі;
- які традиції пригортають до себе увагу;
- які звички щодо харчування та вживання напоїв;
- як поведуться в гостях, хто кого запрошує, які подарунки прийнято дарувати;
- яку роль відіграє спорт, вільний час.

Коли студенти працюють, то також доречно їм запропонувати провести спостереження в професійній сфері, наскільки це можливо:

- ієрархія, звідки видно хто керівник;
- чи багато жінок на керівних посадах;
- як комунікують між собою співробітники, як вони звертаються один до одного;
- як приймаються рішення, як функціонують «робочі літучки».

При проведенні таких проектів, по поверненню щоденник студента має містити відповіді на такі питання [3]:

- Яку уяву я мав про країну до перебування там?
- Чи змінилось моє сприйняття чужої країни?
- Через що або завдяки чому змінилось?
- Які би поради я дав своїм одногрупникам, що планують працювати або провести практику в цій країні?

Думаю, що підґрунття для таких проектів вже дозріло і вони будуть корисними для студентів нашого університету, для тих, хто вивчає німецьку мову.

Методичний комплекс Aspekte видавництва Langenscheidt для мовного рівня B1 пропонує проекти до кожного розділу. Розрізняються проекти до теми як додаткове самостійне завдання та інтернет-проекти як окремий блок. Для розділу 8 «Konsum» пропонується як самостійне проектне завдання з презентацією в аудиторії так й інтернет-проект. Наприклад, я використала запропонований методичний матеріал, але поєднала два види проектних завдань таким чином.

У першому проектному завданні студенти мають дослідити рекламні ролики 5 відомих світових брендів, марок та презентувати перед групою, висловивши свої оцінки. Інформація має бути впорядкована в вигляді таблиці з трьох стовпчиків: назва бренду, рекламний слоган, оцінка. Студенти досліджують рекламу відомих брендів паралельно в німецьких та українських засобах інформації. Таким чином вони порівнюють рекламні слогани, рекламне відео. Як правило порівнюють такі відомі бренди, як Puma, Mercedes, Adidas, Ariel. Для студентів з гарною мовною підготовкою, я пропоную поєднати таке завдання з інтернет-проектом до теми. Указаний інтернет-проект передбачає, що студенти проаналізують рекламу в медійному просторі власної країни, виділять найбільш активні рекламні кампанії. Після того вони мають зробити висновки, що до особливостей реклами в рідній країні та порівняти рекламу українських брендів з німецькими.

З власного досвіду, хочу зазначити зацікавленість студентів в виконанні саме цього проекту. Деяким студентам вдалося добре проаналізувати відмінності в рекламному просторі країн, виділити надзвичайне або те, що сподобалось. З точки зору вивчення мови, вважаю, що студенти також використовують свої мовні знання і вони їм, в першу чергу, допомагають виявляти розбіжності. «Не просто чисто — бездоганно чисто» та німецьке «Nicht nur sauber sondern rein» (Ariel) такі порівняння відомих рекламних слоганів, безперечно, заставляють краще пізнавати мову.

Ще одним з вдалих проектів, які сприяють розвитку міжкультурної компетенції на заняттях з німецької мови, вважаю проект у методичному комплексі EM-Kurs/Hauptkurs видавництва Hueber, який розрахований на вивчення німецької в країнах німецькомовного регіону та попередньо задуманий як країнознавчий проект. Але автори методичного комплексу також пропонують його застосувати для розвитку міжкультурної компетенції у тих, хто вивчає німецьку за межами німецькомовного регіону. Для цього проекту студенти мають дослідити кав'ярні навколо та зробити опитування. Для тих, хто вивчає німецьку за межами німецькомовного регіону, пропонується пошукати інформацію, щодо відмінності культури споживання, ритуалів; встановити поведінкові відмінності в культурі кав'ярень (виклик офіціанта, чайові, формули ввічливості). Такий проект допомагає вочевидь не розвитку міжкультурної компетенції і безпосередньо мовного аспекту.

Грунтовні країнознавчі знання є невід'ємною передумовою для розуміння чужих систем культурних цінностей.

Сприйняття та оцінка чужого можлива лише на підставі всеосяжних знань з історії та соціокультурних знань.

Висвітленні вище характеристики методу проектів дозволяють застосовувати його в вищій школі для формування країнознавчих знань та міжкультурної компетенції в процесі викладання німецької мови.

## Література

1. Ursula Bertes, Sandra de Vries, Nino Nolte (Hg.) (2007): Fremdes Lernen. Aspekte interkulturellen Lernens im internationalen Diskurs. Münster: Waxmann Verlag.
2. Michael Byram (1997): Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Clevedon: Multilingual Matters.
3. Bernadette Bideau. Interkulturelles Lernen im Fremdsprachenunterricht? April 12, 2017. Language Study Teaching. By Bernadette Bideau. [Електроний ресурс]: [www.homeexposure.ca](http://www.homeexposure.ca)
4. Dr. Ulrich Zeuner, Technische Universität Dresden Fakultät Sprach- und Literaturwissenschaften/ Institut für Germanistik, Lehrbereich DaF, Landeskunde und interkulturelles Lernen [Електроний ресурс]: [wwwpub.zih.tu-dresden.de/~uzeuner/...landeskunde/zeuner\\_...](http://wwwpub.zih.tu-dresden.de/~uzeuner/...landeskunde/zeuner_...)
5. Michaela Perlmann-Balme, Susanne Schwalb-Alexandra Schlemmer (2006): EM neu Hauptkurs, Deutsch als Fremdsprache, Niveaustufe B2, Lehrerhandbuch, 2006 Max Hueber Verlag Ismaning, Deutschland.
6. Susan Kaufmann, Erich Zehnder, Elisabeth Vandereiden, Winfrid Frank (2008) Fortbildung für Kursleitende Deutsch als Zweitsprache, Band 3 Unterrichtsplanung und —durchführung Hueber Verlag Ismaning, Deutschland.

Сікорський А.І.

кандидат технічних наук, головний спеціаліст  
Київської міської державної адміністрації

## ГЕНЕЗИС ПИСЕМНОСТІ ЯК ПЕРШИЙ ПРИКЛАД СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ ОСВІТНІМИ ЗАКЛАДАМИ

*Анотація.* Ця робота представляє розроблену нами економічну модель писемності. Дана модель була використана для аналізу генезису трьох видів писемності. Це дозволило нам відповісти на питання походження цих видів писемності, а також показати ключову роль писемності в створенні учбових закладів та причини їх співробітництва у стародавні часи. Також показано, як економічні фактори впливали на процес розвитку політики учбових закладів щодо розвитку писемності.

**Ключові слова:** модель писемності, походження перших учбових закладів давнини, співпраця між учбовими закладами.

**Abstract.** This article presents our economic model of writing. The model was applied in the genesis of three writing systems. As the result, we managed to determine how these writing systems were invented and the key role of writing in setting up the first ancient schools and what made them co-operate. It was also demonstrated how the economic factors influence the policy of schools on the writing development.

**Key words:** model of writing, setting up of the first ancient schools, cooperation between schools.

**Вступ.** Роль писемності в сучасному світі важко переоцінити, оскільки вже протягом декількох тисячоліть вона є головною базою розвитку людства, котра набагато прискорила накопичення і розповсюдження знань. Дослідження